

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการแก้ปัญหาไฟฟ้าของเกษตรกร ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่ม และการใช้แบบสอบถามโดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัยและสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1.1 ศึกษาสถานการณ์ การเกิดปัญหาไฟฟ้าในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จากเกษตรกรในพื้นที่ ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
- 1.2 วิเคราะห์เงื่อนไขและปัจจัยในการเกิดไฟฟ้าในมุมมองของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 1.3 ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาไฟฟ้าของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

2. วิธีการดำเนินการวิจัย

2.1 กลุ่มตัวอย่าง

(1) ประชากรเป้าหมายในการศึกษาในเชิงคุณภาพคือ ตัวแทนเกษตรกรและเกษตรกรในพื้นที่ตำบลคอนแก้ว รวมทั้งเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวกับปัญหาไฟฟ้าที่เกิดขึ้น ได้แก่ ผู้นำเกษตรกรในพื้นที่ตำบลคอนแก้วจำนวน 30 ราย เจ้าหน้าที่จากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่จากอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ – ปุย เจ้าหน้าที่จากสถานีควบคุมไฟฟ้าเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยตึงเต่า และตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว

(2) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในเชิงปริมาณ คือ ผู้ประกอบอาชีพการเกษตรในพื้นที่ ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 221 รายจากทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample size) จำนวน 143 ราย โดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ Yamane (1967) และสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มกระจายแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 รูปแบบด้วยกัน คือ

(1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ จากการเข้าร่วมประชุมตัวแทนเกษตรกรและผู้นำชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเชิงปริมาณและเพื่อที่จะทราบถึงสถานการณ์ไฟฟ้าของชุมชน

(2) การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

(2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

(1) สถานการณ์ไฟฟ้าในพื้นที่

การเกิดปัญหาไฟฟ้าในพื้นที่ตำบลคอนแก้วนั้น เริ่มมีผลกระทบที่รุนแรงมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน การที่เกิดปัญหาไฟฟ้าในพื้นที่ก็ได้ส่งผลกระทบต่อคนภายในชุมชนซึ่งปัญหาที่เห็นได้ชัดในช่วงฤดูไฟป่าก็คือ สภาพอากาศที่ย่ำแย่จากปัญหาหมอกควันส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน อีกทั้งในปัญหาในส่วนของ ทศนวิสัยในการมองเห็นแม้กระทั่งผลกระทบที่มีต่อการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวลดลงเนื่องจากสภาพอากาศ

(2) ผลกระทบจากปัญหาไฟฟ้าที่เกิดกับชุมชน

ปัญหาไฟฟ้าที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าเช่น การทำลายที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดิน อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนทั้งด้านสุขภาพเช่น โรคทางเดินหายใจ รวมไปถึงผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว

(3) เงื่อนไขและปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาไฟฟ้าในพื้นที่

เมื่อพิจารณาเงื่อนไขและปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาไฟฟ้าในพื้นที่แล้วนั้น สามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเด็นหลัก โดยประเด็นแรกคือ การเกิดไฟฟ้าจากการเข้าไปใช้ประโยชน์ของประชาชนทั้งในการเข้าไปเก็บหาของป่า ความประมาทเลินเล่อ การก่อกวนแก่ง และการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่วนประเด็นที่สองนั้นเกิดจากปัญหาในการจัดการของทั้งภาครัฐและชุมชนร่วมกัน เช่น การกำหนดเส้นทางเข้าออกที่ทำให้ยากเนื่องจากมีเส้นทางเข้าออกได้หลายเส้นทาง การตรวจจับผู้ลักลอบกระทำผิด หรือแม้กระทั่งการบริหารจัดการด้านบุคลากรด้านความชำนาญของเจ้าหน้าที่ และงบประมาณที่มีไม่เพียงพอ

(4) แนวทางแก้ไขปัญหาไฟฟ้า

แนวทางในการแก้ปัญหาไฟฟ้าที่เสนอ โดยชุมชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องนั้นมีความสอดคล้องกัน ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วต้องเริ่มที่การปรับทัศนคติกันระหว่างหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันกับชุมชน การจัดการสนับสนุนในด้านงบประมาณ การให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดการทรัพยากรในพื้นที่ การรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกทั้งในเยาวชนและคนในพื้นที่ รวมไปถึงการใช้กฎหมายและกฎหมายชุมชนมาบังคับใช้ โดยแนวทางดังกล่าวมีทั้งแนวทางที่ดำเนินการอยู่และคาดว่าจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

(5) การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการไฟฟ้า

การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการไฟฟ้ายังขาดความชัดเจน ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อดำเนินการในการป้องกันไฟฟ้าเพื่อทำหน้าที่อย่างชัดเจน ภาครัฐมีเจ้าหน้าที่จากสถานีควบคุมไฟฟ้าเชียงใหม่ซึ่งไม่สามารถสอดส่องพื้นที่ได้ทั่วถึงเนื่องจากขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนของชุมชนที่ให้ความร่วมมือประกอบด้วยคณะกรรมการชุมชนห้วยดึ่งเต่า พร้อมด้วยกำลังทหารสนับสนุนในส่วนของสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยดึ่งเต่า และกำลังสนับสนุนจาก ศูนย์ อปท. อบต.คอนแก้ว

3.2 สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

(1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ตำบลคอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในตำบลคอนแก้ว ร้อยละ 66.40 เป็นเพศชาย มีอายุมากที่สุด 78 ปี น้อยที่สุด 22 ปี และมีอายุเฉลี่ย 50.43 ปี โดยร้อยละ 51.70 มีอายุระหว่าง 51 – 75 ปี ร้อยละ 52.40 มีระดับการศึกษาในชั้นประถมศึกษา มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่เฉลี่ย 38.56 ปี โดยร้อยละ 46.90 อาศัยอยู่ในพื้นที่ระหว่าง 41 - 60 ปี และร้อยละ 43.40 เป็นสมาชิกคณะกรรมการหมู่บ้าน

ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนนั้น พบว่าร้อยละ 35.70 เป็นสมาชิกกลุ่มการเกษตรในด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับไฟฟ้าพบว่าร้อยละ 47.60 ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องทางผู้นำชุมชน เกษตรกรร้อยละ 60.80 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมการให้ความรู้และการป้องกันเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและไฟฟ้า ร้อยละ 64.30 ไม่เคยเข้าร่วมการช่วยเหลือป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้า และร้อยละ 44.10 ไม่เคยเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่า มีเพียงร้อยละ 29.40 เท่านั้นที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าเพื่อไปเก็บหาของป่า

(2) สถานการณ์ไฟฟ้าในพื้นที่

การศึกษาพบว่าประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ ประเด็นการเกิดปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันทำให้เกิดมลพิษทางอากาศในพื้นที่ ส่วนประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วย เช่น ประเด็นพื้นที่ของเกษตรกรมีการเกิดปัญหาไฟฟ้าเป็นประจำทุกปี ประเด็นเกษตรกรทราบถึงผลเสียของไฟฟ้าและหมอกควันที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ประเด็นเกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันจากสื่อหรือหน่วยงานต่างๆ มีบางประเด็นที่เกษตรกรไม่แน่ใจ เช่น ประเด็นปัญหาไฟฟ้าที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของเกษตรกร ประเด็นเกษตรกรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ส่วนในภาพรวมพบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อสถานการณ์ไฟฟ้าในพื้นที่โดยรวมอยู่ในระดับ “เห็นด้วย”

(3) ผลกระทบที่เกิดจากปัญหาไฟฟ้า

เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นด้านผลกระทบที่เกิดจากปัญหาไฟฟ้าพบว่าในทุกประเด็นเกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับ “เห็นด้วย” ประเด็นที่สำคัญเช่น ประเด็นหมอกควันและฝุ่นละอองจากไฟฟ้าทำให้เกิดปัญหาสุขภาพต่อคนในชุมชน ประเด็นไฟฟ้าทำให้ต้นไม้ขนาดเล็กและต้นไม้ที่อยู่พื้นล่างตาย และประเด็นไฟฟ้าทำให้สภาพอากาศร้อนขึ้น

การศึกษาด้านความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการได้รับผลกระทบของแต่ละหมู่บ้านพบว่าหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ หมู่ที่ 3 บ้านศาลา (ห้วยดิ่งเต่า) ส่วนหมู่บ้านที่ได้รับ

ผลกระทบในระดับปานกลาง เช่น บ้านป่าแฉะ บ้านชะเอือง บ้านคอนแก้ว และหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบในระดับน้อย เช่น บ้านพระเจ้านั่งโกน บ้านป่ารวก บ้านบ่อญี่ปุ่น

ด้านความรุนแรงของการเกิดปัญหาไฟฟ้าในพื้นที่ตำบลคอนแก้ว ในปี พ.ศ. 2553 พบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 37.80 เห็นว่าความรุนแรงของการเกิดปัญหาไฟฟ้าพื้นที่ตำบลคอนแก้วในปี 2552 มีมากกว่า ในทางตรงกันข้ามเกษตรกรร้อยละ 37.80 เห็นว่าความรุนแรงของการเกิดปัญหาไฟฟ้าในปี 2552 มีน้อยกว่า และร้อยละ 24.40 เห็นว่าความรุนแรงของการเกิดปัญหาไฟฟ้าพื้นที่เท่ากันกับปี 2552

(4) เงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดไฟฟ้า

เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นด้านเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดไฟฟ้าประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วย คือ ประเด็นการเผาพื้นที่ป่าเพื่อการเก็บหาของป่าเช่น เห็ดชนิดต่างๆ ผักหวาน และไข่มดแดง ส่วนประเด็นที่เกษตรกรไม่แน่ใจ เช่น ประเด็นการไหม้ที่ลุกลามจากการเผาเพื่อทำแนวกันไฟ ประเด็นการเผาไร่ หรือการเผาเศษวัสดุจากการเกษตรเช่น ตอซังกิ่งไม้ และใบไม้ และประเด็นการทิ้งก้นบุหรี่หรือการจุดไฟแล้วดับไม่สนิทของนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เข้าไปในพื้นที่ป่า ส่วนประเด็นที่เกษตรกรไม่เห็นด้วย คือประเด็นการไหม้ที่เกิดจากสาเหตุธรรมชาติ เช่น ไฟป่า และการเสียดสีกันของกิ่งไม้แห้ง ล้วน และในภาพรวมพบว่าค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับ “ไม่แน่ใจ”

(5) แนวทางการแก้ไขปัญหาไฟฟ้า

จากผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าพบว่าประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วยอย่างยิ่ง เช่น ประเด็นควรรณรงค์การปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนให้มีความรักและผูกพันกับพื้นที่ป่า ประเด็นควรใช้มาตรการกฎหมายที่มีบทลงโทษรุนแรงกับผู้ที่ฝ่าฝืนประเด็นการรณรงค์โดยใช้แรงจูงใจจากความรักและเคารพต่อพระตำหนักภูพิงศ์ของชนในชุมชนในการช่วยกันสอดส่องดูแลไฟฟ้า ส่วนประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วย ได้แก่ ประเด็นควรจัดโครงการใบไม้แลกปุ๋ยโดยให้ชุมชนหรือ อบต.เป็นผู้รับผิดชอบเพื่อเป็นการลดปัญหาการเผาใบไม้และเศษวัสดุการเกษตรในพื้นที่ ประเด็นควรมีการขึ้นทะเบียนควบคุมชมรมนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้พื้นที่ป่าเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบเมื่อมีปัญหาไฟฟ้าเกิดขึ้น ประเด็นควรสร้างอาชีพที่มั่นคงให้กับผู้ที่ลักลอบหาของป่าเป็นเพื่อลดปัญหาไฟฟ้า และในภาพรวมพบว่าค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าอยู่ในระดับ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง”

(6) ปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าในพื้นที่

การศึกษาพบว่าระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าในพื้นที่ พบว่าในทุกประเด็น เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับ “เห็นด้วย” ประเด็นที่สำคัญ เช่น ประเด็นจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าในพื้นที่ ประเด็นความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบของไฟฟ้าที่มีต่อคนในชุมชน และประเด็นขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้า

4. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการแก้ปัญหไฟฟ้า ของเกษตรกร ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สถานการณ์การเกิดปัญหาไฟฟ้าในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จากเกษตรกรในพื้นที่ ตำบลคอนแก้ว วิเคราะห์เงื่อนไขและปัจจัยในการเกิดไฟฟ้าในมุมมองของเกษตรกรในพื้นที่ และองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเพื่อศึกษาถึงแนวทางการแก้ปัญหไฟฟ้า รวมทั้งอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลคอนแก้ว ผลการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มาอภิปรายร่วมกันได้ดังนี้

4.1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของเกษตรกร

เกษตรกรอยู่อาศัยในพื้นที่ระหว่าง 41 - 60 ปี แสดงให้เห็นว่าอยู่ในพื้นที่มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้สามารถทราบถึงความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบที่เกิดจากปัญหาไฟฟ้าที่เกิดขึ้นชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี อีกทั้งการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับไฟฟ้าเกษตรกรมักรับข่าวสารจากทางผู้นำชุมชน ซึ่งนับว่ามีความใกล้ชิดและสามารถเข้าถึงเกษตรกรได้ง่ายที่สุดเนื่องจากเกษตรกรบางส่วนเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านที่สามารถได้รับข่าวสารจากผู้นำชุมชนโดยตรง ภาครัฐจึงน่าจะอาศัยช่องทางนี้ในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาไฟฟ้าให้มากขึ้น

เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมความรู้และการป้องกันเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและไฟฟ้า ไม่เคยเข้าร่วมการช่วยเหลือป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้า แต่กลับเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าเพื่อเก็บหาของป่า อาจเป็นเพราะคนในชุมชนยังใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าแต่เห็นความสำคัญของการป้องกันปัญหาไฟฟ้าในพื้นที่น้อยและยังขาดการมีส่วนร่วมในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาระหว่างรัฐและชุมชน ซึ่งหากคนในพื้นที่สามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดและให้ความสำคัญในการแก้ปัญหามากขึ้นก็จะทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้างานวิจัยของประนัย (2543) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในการปกป้องไฟฟ้า 15

หมู่บ้านรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ผลการศึกษาพบว่า การฝึกอบรม การประชุม การกำจัดเชื้อเพลิง การทำแนวกันไฟ การดูแลรักษาแนวกันไฟ การดับไฟ การแจ้งเหตุไฟไหม้ การเป็นผู้ชักนำ การบำรุงรักษาเครื่องมือ การแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ เป็นกิจกรรมที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่า

4.2 สถานการณ์ไฟป่าในพื้นที่

การศึกษาทำให้ทราบถึงสถานการณ์ไฟป่าในพื้นที่ตำบลคอนแก้วจากอดีตจนปัจจุบัน พบว่าการเกิดปัญหาไฟป่าในพื้นที่ตำบลคอนแก้วนั้น เริ่มมีผลกระทบที่รุนแรงมากขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ในอดีตปัญหาไฟป่าที่เกิดขึ้นนั้นไม่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อคนในชุมชน ดังเช่นปัจจุบัน และการเผาในพื้นที่ป่าก็เพื่อหาของป่าตามฤดูกาล โดยผลจากการเผาเพื่อหาของป่าก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนมากนัก แต่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันปัญหามีความรุนแรงมากขึ้น และได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยอย่างยิ่งกับ ประเด็นปัญหาไฟป่าและหมอกควันทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ แต่ไม่ สอดคล้องกับประเด็นชุมชนมีการจัดการในด้านขยะมูลฝอยที่ดี ทำให้ไม่จำเป็นต้องมีการเผาในพื้นที่ และบางพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับพื้นที่ป่า เช่น ประชาชนในพื้นที่ชุมชนห้วยดึ่งเต่าก็มีจิตสำนึกที่ดี และมีความเกรงกลัวต่อกฎของชุมชน และกฎหมายที่บังคับ

4.3 ผลกระทบที่เกิดจากปัญหาไฟป่า

การศึกษาพบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับผลกระทบที่เกิดจากปัญหาไฟป่าที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้แก่ ประเด็นหมอกควันและฝุ่นละอองจากไฟป่าทำให้เกิดปัญหาสุขภาพต่อคนในชุมชน ประเด็นไฟป่าทำให้ต้นไม้ขนาดเล็กและต้นไม้ที่อยู่พื้นล่างตาย และประเด็นไฟป่าทำให้สภาพอากาศร้อนขึ้น ฯลฯ โดยหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือหมู่ที่ 3 บ้านศาลา (ห้วยดึ่งเต่า) เนื่องจากมีพื้นที่ใกล้กับพื้นที่ป่าและทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในระดับมาก เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเป็นเกษตรกรที่อยู่อาศัยและใช้ชีวิตประจำวันในพื้นที่ มาเป็นระยะเวลาช้านานและมีการเข้าไปเก็บหาของป่าในพื้นที่ป่า จึงสามารถทราบถึงความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ จึง สอดคล้องกับ สิริ (2534) ที่ศึกษาการรับรู้และความสัมพันธ์ของประชาชนกับปัญหาไฟป่าในพื้นที่โครงการควบคุมไฟป่าภูฝิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ ทราบถึงสาเหตุของการเกิดปัญหาไฟป่า และตระหนักถึงผลกระทบอันเป็นผลเสียของไฟป่าที่มีต่อป่าไม้ สิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชาชน

4.4 เงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดไฟฟ้า

จากการศึกษาพบว่าเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดไฟฟ้าที่เกษตรกรเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือการเผาพื้นที่ป่าเพื่อการเก็บหาของป่าเช่น เห็ดชนิดต่างๆ ผักหวาน และไข่มดแดง เป็นเงื่อนไขและปัจจัยซึ่งตรงกับข้อมูลการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าของกลุ่มเป้าหมายและอาจเป็นเพราะวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ผูกพันกับการเก็บหาของป่าเพื่อใช้ประกอบอาหารและขาย สอดคล้องกับสุริยา (2539) ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนต่อการรับรู้ในการจัดการไฟฟ้า ศึกษากรณีชุมชนชาวมูเซอแดง จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาไฟป่ามีความสัมพันธ์กับชาวมูเซอแดงโดยทั้งทางตรงและทางอ้อม การมีวัฒนธรรมการดำรงชีพด้วยการอาศัยป่า เช่นเก็บหาของป่าและล่าสัตว์ ซึ่งกระทำในช่วงฤดูแล้งนับเป็นช่วงที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดไฟฟ้า นอกจากนั้นเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดไฟฟ้าที่เกษตรกรไม่แน่ใจในหลายๆ ประเด็นเช่นการเผาไร่ การทิ้งก้นบุหรี่ในพื้นที่ป่า และการเผาเพื่อแผ้วถางพื้นที่ เป็นต้น โดยสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรไม่แน่ใจอาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรบางส่วนอยู่ไกลจากพื้นที่ปัญหาและไม่ทราบว่าบางประเด็นเป็นเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดไฟฟ้า ส่วนไฟฟ้าที่เกิดจากสาเหตุธรรมชาติ เช่น ฟ้าผ่า และการเสียดสีกันของกิ่งไม้แห้ง เป็นเงื่อนไขและปัจจัยที่เกษตรกรไม่เห็นด้วยซึ่งสอดคล้องกับ สิริ (2543) ที่กล่าวไว้ว่า ไฟฟ้าที่เกิดขึ้นในประเทศกำลังพัฒนาในเขตร้อนส่วนใหญ่จะมีสาเหตุมาจากกิจกรรมของมนุษย์ สำหรับประเทศไทยจากการเก็บสถิติไฟฟ้าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 – 2542 ซึ่งมีสถิติไฟฟ้าทั้งสิ้น 73,630 ครั้ง พบว่าเกิดจากสาเหตุธรรมชาติ คือฟ้าผ่าเพียง 4 ครั้ง เท่านั้นคือเกิดที่ภูกระดึง จังหวัดเลย ที่ห้วยน้ำดัง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ท่าแซะ จังหวัดชุมพร และที่เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ดังนั้นจึงถือได้ว่าไฟฟ้าในประเทศไทยทั้งหมดเกิดจากการกระทำของคน

4.5 แนวทางการแก้ไขปัญหาไฟฟ้า

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรในพื้นที่มีระดับความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ปัญหาอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็นควรรณรงค์การปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนให้มีความรักและผูกพันกับพื้นที่ป่า ประเด็นควรใช้มาตรการกฎหมายที่มีบทลงโทษรุนแรงกับผู้ฝ่าฝืน และประเด็นการรณรงค์โดยใช้แรงจูงใจจากความรักและเคารพต่อพระดำนักฎพิงค์ของคนในชุมชนในการช่วยกันสอดส่องดูแลไฟฟ้า ฯลฯ ทั้งนี้เป็นเพราะแนวทางต่างๆดังกล่าวเป็นแนวทางที่เสนอโดยเกษตรกรเองที่คิดว่ามีความเหมาะสม เมื่อมีการนำมาใช้ในพื้นที่และเป็นแนวทางที่ร่วมหารือกันโดยหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องน่าจะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างได้ผล ซึ่งสอดคล้องกับ ระเบียบและคณะ (2541) ที่ทำการศึกษารื่อง การจัดการไฟฟ้าที่บ้านร่มโพธิ์ทอง โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้น คือการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล พบว่าผลการศึกษาดังกล่าวส่งผลให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการดับไฟฟ้าที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง โดยไม่ปล่อยให้ดับ

เองเหมือนที่ยังไม่มีการใช้กระบวนการ การจัดการดังกล่าวนี้ส่งผลให้พื้นที่ที่ถูกไฟป่าทำลายลดลง เป็นอย่างมากและยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อนุรักษ์ (2542) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็น กิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาชุมชน การจะทำให้ประชาชนตระหนักถึงสภาพปัญหาที่ต้องการ และการคาดถึงสภาพเหตุการณ์ข้างหน้าเกี่ยวกับชุมชนและคุณภาพชีวิตของตนเองได้ จะต้องให้ โอกาสประชาชน เป็นผู้วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการรวมทั้งตัดสินใจทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ด้วยตัวเอง โดยอาศัยข้อมูลที่มีค่ามากจากการให้คำปรึกษาของผู้รู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ส่วนการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการไฟป่ายังขาดความชัดเจน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีหลายหน่วยงานรับผิดชอบประกอบด้วยพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย พื้นที่ของหน่วยงานทหาร พื้นที่ของศูนย์ราชการ ทำให้ยากต่อการจัดการ อีกทั้งประชาชนในพื้นที่ที่มีระยะห่างจากพื้นที่ป่าก็ไม่ค่อยให้ความสนใจกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเท่าที่ควร ซึ่งควรจะ ปรับเปลี่ยนทัศนคติในส่วนนี้ด้วยเพื่อประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาต่อไปในอนาคต สอดคล้อง กับ สมเกียรติ (2542) ที่มีส่วนร่วมในการจัดการป้องกัน และควบคุมไฟป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบว่าควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการและการ ควบคุม โดยให้องค์กรเอกชนและองค์กรบริหารส่วนตำบลเข้าร่วมดำเนินงาน รวมทั้งรัฐต้อง สนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีบทบาทในการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในทุกรูปแบบ จึงจะสามารถสร้างทัศนคติและปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักถึงผลเสียของไฟป่า

4.6 ปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาไฟป่าในพื้นที่

จากการศึกษาพบว่า ประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วยว่าเป็นอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาไฟป่า ในพื้นที่ได้แก่ ประเด็นจำนวนเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาไฟป่าในพื้นที่ ประเด็น ความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบของไฟป่าที่มีต่อคนในชุมชน และ ประเด็นขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ไข ปัญหาไฟป่า ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า เป็นปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมกัน ระหว่างคนในชุมชน และระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาไฟป่าซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมเกียรติ (2543) พบว่าปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานอนุรักษ์ ทรัพยากรขององค์กรท้องถิ่นคือ ความร่วมมือจากสมาชิก บุคลากรขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นขาดความรู้ในการดำเนินงาน การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ และขาดการ วางแผนในการปฏิบัติงานที่ดี และเนื่องจากคนที่เข้าไปหาของป่ายังเห็นการป้องกันปัญหาไฟป่า และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องไกลตัวจึงน่าจะส่งเสริมหรือประชาสัมพันธ์เพื่อให้ ทราบว่าชุมชนได้รับผลกระทบจากปัญหาไฟป่าอย่างไรดังเช่นงานวิจัยของ ชีระพงษ์ (2543) ที่ได้ ศึกษาเรื่อง ความร่วมมือในการป้องกันไฟป่าของราษฎรบ้านไร่เปิง พบว่าการที่ชุมชนจะเข้ามามี

ส่วนร่วมกับกิจกรรมใดๆ ก็ตามย่อมหมายถึงชุมชนนั้นจะมีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งด้วย

5. ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะบางประการซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อชุมชนที่มีอาณาเขตติดต่อหรือใกล้กับพื้นที่ป่าอุทยาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาไฟป่า ดังต่อไปนี้

1. การแก้ไขปัญหาไฟป่าในพื้นที่หน่วยงานของรัฐและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ควรมีการขอความร่วมมือให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการหรือปฏิบัติอยู่เพิ่มขึ้น เช่น การลาดตระเวนตรวจหาไฟป่า การแจ้งเหตุไฟป่า เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้าใจและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการที่มีความยากลำบากและมีกำลังคนไม่เพียงพอ ในการดูแลพื้นที่ให้มีความทั่วถึง

2. มีการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องไฟป่าที่ถูกต้องแก่ประชาชน และผลกระทบที่เกิดจากปัญหาไฟป่าแก่ชุมชนต่างๆ ที่มีพื้นที่ติดกัน มีการจัดการฝึกอบรมการป้องกันไฟป่าให้กับประชาชน เพื่อสร้างเครือข่ายการป้องกันปัญหาไฟป่า และสร้างความชำนาญในการดับไฟป่าให้กับประชาชน เพื่อประสิทธิผลที่มากขึ้น

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญกับปัญหาไฟป่าและทรัพยากรในพื้นที่รวมทั้งให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ เช่น การสนับสนุนการสร้างฝายซีเมนต์เพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่ป่า เป็นต้น และเพิ่มมาตรการเฝ้าระวังโดยมีการจัดเวรยามในช่วงการเกิดวิกฤตปัญหาเพื่อประสิทธิภาพในการดูแลพื้นที่ป่าอย่างทั่วถึง

4. มีการกระจายข้อมูลข่าวสารในทุกช่องทางที่จะสามารถสื่อสารถึงประชาชนในพื้นที่ให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ โปสเตอร์หรือเจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน

5. การชี้แจงหรือปรับทัศนคติระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ตรงกันเพื่อลดปัญหาจากการทำงานร่วมกัน

6. ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนต่อผลเสียที่จะเกิดจากปัญหาไฟป่า และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่

7. การหามาตรการ แนวทางที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาไฟป่าร่วมกันอย่างจริงจังระหว่างภาครัฐกับชุมชนเพื่อที่จะได้แนวทางที่มีความเหมาะสม เช่นการกำหนดกฎกติกาในการเข้าไปหาของป่า เป็นต้น

8. คนในชุมชนให้ความร่วมมือร่วมใจกันในการป้องกันไฟฟ้าโดยการร่วมกันทำแนวกันไฟ ในช่วงก่อนฤดูไฟป่าและคอยระวังไม่ให้เกิดปัญหาไฟป่า

9. มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจุดไฟป่าโดยเคร่งครัด และมีบทลงโทษที่ชัดเจน

6. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

1. ควรศึกษาวิธีการและขั้นตอนที่จะทำให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมควบคุมไฟป่ากับหน่วยงานของรัฐให้มากขึ้น

2. ควรมีการศึกษายาทบาทของกลุ่มอาชีพอื่นๆ ในพื้นที่ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการแก้ไขปัญหาไฟป่า

3. ควรมีการศึกษาถึงพฤติกรรมและความเชื่อของผู้ที่เก็บหาของป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และพื้นที่ป่าชุมชน

4. ควรมีการศึกษาวិธีการจัดการไฟป่าควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่มีการเกี่ยวพันและพึ่งพาซึ่งกันละกันทั้งนี้เพื่อแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและสามารถที่จะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน และเป็นการรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม